

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

Sectio Tertia. De divisione Opinionis Probabilis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

SECTIO III.

De divisione Opinionis Probabilis.

SUMMARIVM.

Quid intrinsecè, & extrinsecè probabilis, seu rationalis, & authentica? n. 121.

Theologi Canonistis preferendi. Cur? ibid.

Extrinseca fundatur in intrinsecà, ibid.

Quantum discordent DD. in exponendo quid sit praxis, citantur, n. 122.

Per me cognitio practica est, quæ dirigit ad faciendum, n. 123.

Arist. ait, quod finis speculativa sit veritas, practica, opus, ibid.

Cognitio speculativa, & practica non differunt semper ex objecto, sed ex modo tendendi, num. 125.

Quid speculativè, quid practicè probabilis? ibid.

Non est speculativè probabile licere jaculari in objectum probabiliter feram, n. 126.

Rejicio dicentes, quod speculativè probabilis sit, quæ bonâ ratione defendi potest; practicè probabilis, quæ ad praxim reduci potest, n. 126.

Honestas, & inhonestas esse potest objectum cognitionis speculativæ, n. 127.

Rejicio DD. tuentes, quod speculativè probabilis sit, quæ in communi, practica, quæ in particulari dicatur actum licere, n. 128.

Quale sit essenziale discrimen speculativæ cognitionis a practica? n. 130.

Quid magis, æquè, aut minus probabilis? num. 131.

Practicè probabilis subdividitur in magis, minus, aut æquè tutam, n. 132.

Hæc divisio supponit omnem practicè probabilem esse tutam, ibid.

Quid tuta, quid tutior? ibid.

Nec mutuo, nec non mutuo est idem opinionem esse tutiorem, ac probabiliorum. DD. ibid.

Unde tutioritas, unde probabilioritas sumatur, n. 133.

Regulariter, quæ favet legi, dicitur tutior, quæ libertati, minus tuta, n. 134.

N. 121. Prima est in intrinsecè, & in extrinsecè probabilis. Intrinsecè probabilis, quæ etiam dici solet rationalis, & discursiva, est, quæ nititur fundamento rationis gravi, relativè etiam ad motiva partis oppositæ, si adsint, juxta dicta. Extrinsecè probabilis, quæ etiam dici solet authentica, est, quæ nititur proximè authoritati etiam comparative ad authoritatem partis oppositæ, si adsint. Dixi, proximè, quia licet omnis probabilitas extrinseca resolvatur in rationem, ut alias dixi, attamen fundamentum proximum extrinsecæ probabilitatis est ipsa auctoritas.

thoritas, quæ deinde fundatur ultimò in ratione, ut bene P. Moya tom. 1. qu. 1. n. 5. Quæ autem, & qualis esse debeat authoritas, paucis inter alios rem concludit Neuß, et enim d. 1. qu. 20. n. 54. pag. 16. postquam ex D. Thom. Opusc. 17. cap. 9. ad 10. & Quodlib. 5. Tho. 9. art. 10. retulit, quod in rebus spectantibus ad finem, & mores Theologi sunt preferendi Canonistis, quia illæ eruuntur a verbo scripto, vel tradito, quod est proprius Theologiæ locus, & ut ait Lastra in Quest. prævijs ad Juris Pontificij intelligentiam qu. 6. plurimi inter T. fuerint præclari Canonistæ, ut patet ex P. Suar. Alenti, Soto, P. Lessio, P. Molina, & alijs, quibus ego plures addere possem, nempe M. Pafier. P. Haunol. C. de Lugo, P. Sanch. P. Giball. quin D. Thomam, qui 1.2. qu. 90. ad 109. plura agitat de Legibus, & qu. 93. art. 3. ait, Canones à Dei lege derivatos; & ideo facultas Canonica est Theologia inferior, ait Lastra qu. 3. ipsaque Theologia est omnium Scientiarum suprema, ut rectè ponderat C. de Aguirre. Satis clarè constat, quod authoritas pro opinionis Probabilitate non constatur ex solo Authorum numero, nam certum est, quod viginti Theologi docuerint aliquas improbables, ut colligere est ex Expositoribus Damnatarum: ergo sola authoritas viginti Doctorum non est satis ad prudens iudicium, nisi iudicem habere motiva certo gravia; quorum tamen nullum est tale, quoties oppositum est moraliter certum. Quare ille solus est omni exceptione maior, qui non est procacis, & heteroclyti ingenij, nec ad nova propensus, nec est purus Summissa, aut Collector, aut P. Faber, P. Terill. P. Haunoldus.

Secunda divisio opinionis probabilis est N. in opinionem speculativè, & in practicè probabilis; in cuius divisionis explicatione Doctores non conveniunt, nec mirum, cum non conveniant in eo, quid sit cognitio speculativa, & quid practica. Sunt enim, qui dicunt nullum actum intellectus, etiam ut imperatum à voluntate, esse posse praxim. Ita aliqui citati à Maffrio d. 12. Log. qu. 5. art. 1. Sunt qui dicunt actum intellectus, si imperetur à voluntate, esse praxim; si non imperetur, non esse. Ita Complutenses d. 1. n. 57. Ferrariensis 3. contra Gentes cap. 25. Capreol. in Prol. Sent. qu. 2. conclus. 4. Durandus in Prol. Sent. qu. 6. n. 5. & alij. Sed utraque sententia impugnatur à Gregor. in Prol. Sent. qu. 5. art. 1. Gabriel ibid. qu. 10. Ocham. ibid. qu. 4. Aureol. ibid. qu. 3. pag. mibi 33. & ferè ab omnibus Societatis DD. P. Molin. 1. p. qu. 1. art. L ij.

P. Moy.

Neuß.

S. Tho.

Lastra.

P. Hau.

Haunol.

S. Tho.

Maffr.

Compl.

Ferrar.

Capreol.

Duran.

Arim.

Gabr.

Ocham.

Aureol.

P. Mol.

P. Vafq. *art. 4. d. 1.* P. Vafques *1. p. d. 8. cap. 5.* P. Suar. *d. 44. Met. fect. 13.* & alij paffim in *Logicâ.*

Sunt qui dicunt cognitionem practicam esse, quæ iudicat bonum esse facere opus positum in potestate cognoscentis. Ita P. Maurus *qu. 11.* & P. Cattaneus *d. 2. qu. 1. n. 5.* Sunt qui dicunt cognitionem practicam constitui per modum tendendi præceptivum. Sunt qui dicunt veritatem practicam esse, quæ non est expetibilis, nisi propter opus; speculativam, nisi propter se.

N. Mihi, omiffis aliorum opinionibus, quas referre possum, placuit docere, cognitionem practicam esse, quæ dirigit potentiam ad effectum, & quæ ex naturâ suâ, seu ex suo tendendi modo ad sui objecti effectum ordinatur. Ita dixi olim cum P.

Suar. *l. c.* P. Molina *l. c.* P. Vafques *l. c. n. 24.* P. Hurtad. *d. 11. de Animâ § 2.* Calaguri. *d. 2. cap. 2.* Spinula *d. 1. n. 23.* P. Lynceo *lib. 7. Metaph. tr. 5. a. n. 2.* P. Arriaga *d. 1. n. 66.* & alij; & quod caput est, cum Aristotele *2. Metaph. cap. 1. fect. 3.* ubi ait: Speculativæ enim finis est veritas, practicæ autem opus: & 3. de Animâ *textu 50.* ait: Practicus alicujus gratia ratiocinatur, & est principium agendi: idem significant alia Philosophi verba, quæ sæpe repetit: Cognitionis speculativæ est gratia sui, practicæ gratia operis; per quæ verba declarat discrimen practicæ à speculativâ; hæc enim tendit in objectum eo fine, ut sciat; illa non tantum ut sciat, sed ut dicat esse faciendum, aut doceat modum, quo fieri debet; alterutrum enim ad cognitionem practicam satis est, & ideo communiter T. T. dictamen dictans, quod hic, & nunc loquendum, tacendum &c. fit, practicum dicunt; quapropter Arist. *6. Ethic. cap. 10.* præcipuum prudentiæ actum ait esse præceptivum; quod idem expresse tradit S.

Thom. *1. 2. qu. 57. art. 6.*

N. Ex hac generali doctrinâ de cognitione speculativâ, & practicâ, facile est deducere, quid sit opinio speculativæ, & quid practicæ probabilis: suppositâ enim communi Theologorum, & Philosophorum doctrinâ, quod cognitio speculativa, & practica differant ex modo tendendi, per hoc, quod speculativa, sive universalis, sive particularis, sistit in contemplatione sui objecti; practica autem, sive universalis, sive particularis, dirigit ad executionem, vel omissionem sui objecti: dico opinionem speculativæ probabilem esse, quæ tendit in suum objectum, aut actum, contemplando naturam, vel qualitates objecti, aut actionis,

ex. gr. an sit honestum, an inhonestum: practicæ probabilis est, quæ tendit in idem objectum, vel actionem modo operabili, seu dictando esse faciendum, vel omittendum, putâ, dictando ejus executionem, si actio est præcepta, aut licita; vel omissionem, si illicita. Hoc ipsum deinde reperi expresse dictum à P. Card. *tom. 3. d. 55. n. 1.* P. Card. ait enim: Opinio practicæ probabilis est, quæ dirigit ad operationem; speculativæ probabilis, quæ sistit in contemplatione objecti. Hinc

Primo rejicienda est explicatio tradita à N. M. Araujo in Decisionibus Mor. de statu *126. civili d. 9. assert. 1. n. 7.* dicente eam esse speculativæ probabilem, quæ bonâ ratione defendi potest in Cathedrâ; eam practicæ probabilem, quæ spectat ad mores, & potest reduci ad praxim; ita inquit opinio Caietani in *3. p. qu. 66. art. 5.* dicentis validum esse Baptisma sub hac formâ, Baptizote in nomine Genitoris, & Geniti, & procedentis ab utroque, esse speculativæ, non autem practicæ probabilem, quia non est tuta in praxi. Similiter actus, quo venator iudicat tale objectum esse feram, est speculativæ, non practicæ probabilis, quia non licet emittere sagittam. Sed contra ait rectè P. Moya *tr. 1. qu. 2. n. 1.* quia non est ad rem; una enim versatur circa valorem Baptismi, alia circa licitum ejus usum; una circa objectum, asserendo illud non esse hominem; alia circa sagittæ emissionem; illa autem opinio est, ne quidem speculativæ probabilis, docens licitam esse ministrationem Sacramenti sub formâ incertâ, quoties quis uti potest certâ; nulla ne quidem speculativæ probabilis docens licitum esse mittere sagittam in objectum, quod probabiliter tantum iudicatur esse fera. Ratio est, ait P. Moya; quia utraque opinio tam speculativæ, quam practicæ probabilis debet versari circa actionem, ut inde inferatur, an liceat in praxi ea actio, quæ speculativæ licita vocatur. Addo, quod cum intentio Doctorum sit, dum quærent, quid sit opinio speculativæ, & quid practicæ probabilis, decidere, quid utraque sit in materiâ morum, debet utraque habere pro objecto materiam morum; quod autem hoc objectum sit fera, vel non, non est materia morum. Plura, quibus impugnari potest, omitto.

Dictam explicationem admittere videtur N. Palanco *qu. 28. art. 3. a. n. 201.* dum ait, *127.* omnem probabilitatem per se ordinatam ad persuadendum aliquod opus esse licitum, aut illicitum, faciendum, aut cavendum,

dum, esse probabilitatem practicam; opinio autem, quæ est circa valorem, essentiam, aut proprietates operis, non autem de bonitate, vel malitiâ, esse speculativam: hinc infer omnem opinionem de bono, vel malo speculativè probabilem, esse etiam practicè probabilem; omnem autem speculativè probabilem de objecto, præscindendo, an sit bonum, vel malum, non esse practicè probabilem. Sed contra 1. quia sibi contradicit; nam n. 204. ait, speculativè probabilem non habere pro objecto bonum, vel malum, honestum, vel inhonestum, sed essentiam, & valorem rei; & n. 205. ait, omnem speculativè probabilem habentem pro objecto bonum, vel malum, esse practicè probabilem: ergo quod negat n. 204. affirmat n. 205. Contra 2. quia non video cur bonitas, malitia, honestas, & inhonestas rei non possint esse objectum cognitionis speculativæ, ita ut naturam honestatis, & inhonestatis contemplari præcisè non possim sistendo in illâ: ergo non est differentia essentialis opinionis speculativè probabilis à practicè probabili, quod hæc tendat in bonum, vel malum, non illa. Contra 3. quia Angelus considerare potest malitiam omnis peccati, & honestatem omnis actus boni, cuius non est capax, sive absolute, sive hic, & nunc, ut facit Deus; & tamen ea cognitio erit speculativa: ergo dicere, quod ea opinio sit practicè probabilis, quæ considerat bonitatem, vel malitiam; ea sit speculativè probabilis, quæ non consideret bonitatem, vel malitiam, sed essentiam rei, est dicere falsum.

N. Secundo rejicienda etiam est valde communis explicatio, quæ ait, opinionem speculativè probabilem esse, quæ dicitur in genere actionem esse licitam, præscindendo à singularibus circumstantiis, ex. gr. talem contractum licere; practicè probabilem esse, quæ docet etiam in circumstantiis hic, & nunc occurrentibus, talem contractum licere. Ita M. Tapia tom. 1. lib. 1. qu. 8. art. 12. n. 2. qui citat Caetanum opusc. 17. respons. 13. Navar. dub. 7. & 1. 2. qu. 57. art. 5. ad 3. cum S. Th. P. Azor. ibi. Navarrum cap. Siquis autem, de Poenit. P. Moy. dist. 17. Azor. tom. 1. lib. 2. cap. 9. §. Deinde P. Ori. est advertendum, P. Sanch. lib. 1. Sum. cap. 9. n. 3. & lib. 2. de Matr. d. 41. n. 4. qui alios edo, 9. n. 3. & lib. 2. de Matr. d. 41. n. 4. qui alios recitat, quibus addo P. Moya tom. 1. tr. 1. qu. 2. n. 2. P. Ovied. 1. 2. tr. 5. contr. 1. n. 6. & contra. 2. n. 2. M. Joan. à S. Thom. 1. 2. d. 22. art. 3. M. Mart. de Prado tom. 1. cap. 1. de Conf. qu. 2. §. 2. n. 13. Thom. Hurt. tom. 2. tr. 10. cap. 3. n. 27. M. Baron. 2. p. Manuduct. d. 1. sect. 1. art. 2. §. 5. pag. 46. Sed contra 1. quia hæc explicatio negat judicia practica Tom. I.

universalia, quæ negari non possunt; nam hoc iudicium, *Omne malum est fugiendum*, N. est practicum, & est universale; & negat iudicia speculativa singularia, quæ etiam negari non possunt; hoc enim iudicium, *Hic homo est Petrus, vel contractus A licet*, est singularis, & speculativum, quia purè sistit in contemplatione nature contractus A: ergo dicere, quod opinio speculativè probabilis sit, quæ dicitur in communi; practicè probabilis, quæ in particulari, ita ut non possit esse practicè probabilis, quæ dicitur in communi, nec possit esse speculativè probabilis, quæ dicitur in particulari, est aperte falsum. Quare quando aliqui in Philosophiâ, aut in Prologo Sententiarum dicunt intellectum speculativum esse, qui versatur circa universalis; practicum, qui circa singularia, non ideo intendunt assignare differentiam essentialem inter iudicium practicum, & speculativum, sed unice dicunt, quod sepe accidit; quia enim universalis sunt magis scibilia, quam particularia, ideo intellectus speculativus versatur præcipue circa universalis, esto, ut eorum scientiam comparet, utatur cognitione singularium: viceversa, quia singularia sunt magis operabilia, ideo intellectus practicus versatur præcipue circa singularia. De cætero, sicut inter veritates speculativas aliæ sunt tamquam principia universalis, ex. gr. Quodlibet est, vel non est; aliæ tamquam conclusiones particulares, ex. gr. Deus est; ita inter veritates practicas aliæ sunt tamquam principia practica universalis, quibus in genere proponitur, quod aliquid hoc modo fieri debet, ex. gr. in Logicâ, Syllogismus constare debet tribus propositionibus bene distributis; & in Ethicâ, Quod tibi non vis, alteri nè feceris; aliæ tamquam conclusiones particulares deductæ ex dictis principiis universalibus, ex. gr. Petro non est inferendum malum: ergo certò falsum est, quod dicitur, nempe omnes cognitiones practicas versari tantum circa singularia; nam aliquæ sunt, quasi principia universalis, qualia sunt in genere pleraque artium præcepta, & morum axiomata.

Ratio à priori est; quia essentialis discrimin. N. men cognitionis speculativæ à practicæ non est, quod speculativa respiciat tale objectum in genere, practica autem respiciat idem objectum, ut subsistens talibus circumstantiis hic, & nunc occurrentibus, sed in hoc, quod speculativa tendit purè contemplando, practica dictando, ut dixi ex Arist. vel, ut alij supponunt, differunt ex fine. Ita M. Capreolus in Prol. Sent. qu. 2. conclus. 2. Greg. 130.

L iij

Aristo.
M. Capreol.
Grego.
ibi.

P. Mol. *ibi. qu. 5. art. 3.* P. Molina *1. p. qu. 1. art. 4. d. 1.*
 P. Aleman in Log. *qu. 33. art. 2.* fuse, M.
 Duran. in Prol. *qu. 6. n. 5. & 6.* P. Pereira *lib.*
 1. *Physicæ n. 1.* P. Fonteca in 2. *Metaph.*
cap. 3. qu. 2. sect. 2. Vel, ut alij melius, & ego
 cum illis docui, differunt ex parte objecti
 P. Font.

S. Th. *formalis, id est, ex parte modi tendendi in*
 C. Tol. *objectum. Ita S. Thom. 1. p. qu. 14. art. 6.*
 P. Suar. *Card. Toletus cap. 3. qu. 2. P. Suar. d. 44. Me-*
 C. A. r. *taph. n. 42. Car. Aureolus in Prol. pag. mihi*
 P. Arri. *39. P. Arriaga d. 1. Log. n. 73. Ergo cum ea*
opinio, licet contractus, tendat dictando li-
cere contractum, non minus erit practica,
quàm hæc, licet idem contractus in his circum-
stantijs. Confirmo: quia vel opinio dictans in
communi opus licere, respicit opus, ut vesti-
tum omni circumstantia, sub quâ opinio
singularis respicit idem opus, vel non? Si
respicit, utrumque iudicium est practicum,
illud universale, hoc particular: utrumque
enim tendit in objectum dirigendo ad ejus
licitam executionem: si non respicit; ergo
ea duo iudicia non differunt essentialiter ex
modo tendendi, sed tantum ex objecto, qua-
tenus unum respicit in communi licentiam
talis operis, aliud in particulari licentiam
eiusdem operis, ut vestiti circumstantijs hic,
& nunc occurrentibus: ergo insufficienter
exponitur discrimen inter opiniones, unam
speculativè, aliam practicè, probabiles, quòd
illa in communi, hæc in singulari dicet.

N. Tertia divisio opinionis probabilis est in
 131. magis, minus, aut æquè probabilem. Magis
 probabilis intrinsecè est, quæ habet maius
 pondus rationum, quàm opposita; magis
 probabilis extrinsecè est, quæ maius habet
 autoritatis pondus, quàm opposita; potest
 autem accidere, ut sæpe accidit, ut una opi-
 nio nitatur maiori rationi, & minori autho-
 ritati, & ejus opposita nitatur minori ratio-
 ni, & maiori autoritati: quæ probabilis est,
 quæ æquale habet rationis, vel autoritatis
 pondus, ac opposita: minus probabilis est,
 quæ minori, solido tamen, autoritatis, vel
 rationis fundamento nititur, quàm opposita.

N. Quarta divisio, seu potius subdivisio opi-
 132. nionis practicè probabilis est in magis, mi-
 nus, aut æquè tutam. Duo supponit expli-
 catio hujus subdivisionis; primum est, om-
 nem practicè probabilem esse tutam, ut in-
 frà dicemus; si enim non omnis est tuta, tunc
 opinio practicè probabilis dividenda erit in
 tutam, & non tutam; deinde tuta subdivide-
 tur in magis, minus, aut æquè tutam suâ op-
 positâ: alterum est, non omnem practicè pro-
 babilem esse æquè tutam, quod in frà discu-
 tietur. His suppositis, dico magis tutam esse,
 quæ magis liberat à peccato, & à periculo

agendi etiam materialiter contra legem; mi-
 nus tuta est, quæ liberat operantem a pecca-
 to, & à periculo formali, non tamen a pec-
 cato materiali, aut periculo agendi materia-
 liter contra legem: vel, ut ait P. Thyrius P. Thy.
dis. 3. n. 1. tutior est, in qua ad praxim deducenda nullum est peccandi periculum; hinc
 est, quòd omnis opinio stans pro lege (ait
 n. 2.) est tutior, quæ pro libertate, est minus
 tuta; idem ait Palanco *qu. 16. n. 3.* Interea
 noto, non esse idem, nec mutuo, nec non
 mutuo opinionem esse tutiorem, ac esse
 probabiliorem, ut b. n. M. Baron. 2. p. Ma-
 nuact. d. 4. sect. 1. art. 3. §. 1. Defensio Fag-
 nani *pag. mihi 357.* P. Thyrius *l. c. n. 2. P.*
Moya tom. 1. q. 6. n. 1. P. Sanch. tom. 1. Sum. P. Sanc.
lib. 1. cap. 9. n. 5. M. Tapia, Bordonus, Ma-
strius, P. Scildere, & alij passim. Ratio est:
quia securitas opinionis sumitur à maiori di-
stantiâ peccandi contra legem; probabilitas
opinionis sumitur à gravitate motivorum; N.
probabilioritas opinionis à maiori gravitate
motivorum: sed optimè stat, ut aliqua opi-
nio minus tuta nitatur graviori fundamen-
to, quàm opposita tutior: ergo optimè stat,
ut aliqua opinio sit minus tuta, & simul sit
probabilior; & aliqua sit tutior, & simul sit
minus probabilis: ergo non est idem, nec
mutuo, nec non mutuo opinionem esse pro-
babiliorem, ac tutiorem; & econtra. Patet
hoc ad oculum: ex. gr. opinio negans jeju-
nare eum, qui aliquam sumit collationem
vespertinam, est tutior, & minus probabilis
oppositâ affirmante jejunare eum, qui ali-
quam collationem vespertinam sumit: est
tutior, quia nullam sumens collationem vesp-
ertinam magis distat à periculo violandi
legem jejunij; est minus probabilis, quia mi-
nori nititur, tum rationis, tum autoritatis
fundamento, quàm opposita asserens fumen-
tem modicam vespertinam collationem im-
plere legem jejunij. Noto etiam, quòd N.
opinio magis tuta solet à plerisque vocari 134.
opinio favens legi contra libertatem; & opi-
nio minus tuta vocari solet opinio magis
favens libertati, quàm legi, immò favet li-
bertati contra legem, hanc enim negat ex-
istere: ex. gr. opinio obligans hic, & nunc
ad restitutionem, vel jejunium, dicitur tu-
tior opinione deobligante, quia favet legi
contra libertatem; ea enim suppositâ, non
est liberum homini omittere sine peccato re-
stitutionem, & jejunium; opinio autem de-
obligans à restitutione, & jejunio, dicitur
minus tuta, quia favet libertati contra le-
gem, ita ut sit liberum homini omittere sine
peccato saltem formali restitutionem, & je-
junium. Ita DD. citati.

DIS.